

แผนการสอน

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

วิชา 801 315 สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น 3(2-3-0)

Vernacular Architecture

ภาคการศึกษา ต้น ปีการศึกษา 2554

อาจารย์ผู้สอน ผศ.เบญจวรรณ ทัศนลีลพร

ผศ.ดร.ทรงยศ วีระทวีมาศ

ผศ.ดร.นพดล ตั้งสกุล

ผศ.ดร.วารุณี หวัง

วันและเวลาที่สอน วันอังคาร บรรยาย 10.00-12.00 น. ปฏิบัติการ 13.00-16.00 น.

คำอธิบายรายวิชา

เป็นความรู้พื้นฐานที่ทำให้ นักศึกษามีความเข้าใจต่อคุณค่าของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของประเทศไทย ในฐานะที่เป็นผลงานการสร้างสรรคของชุมชนพื้นถิ่น ที่มีการสั่งสมความรู้ในการอยู่อาศัยร่วมกับธรรมชาติได้อย่างกลมกลืนเนื้อหาครอบคลุมสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศไทยและต่างประเทศ การศึกษาจะกล่าวถึงรูปแบบและระบบความสัมพันธ์ของวิถีชีวิต สถาปัตยกรรมและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

วัตถุประสงค์ของวิชา

เพื่อให้นักศึกษามีความเข้าใจต่อคุณค่าของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ในฐานะที่เป็นผลงานสร้างสรรค์ของชุมชนพื้นถิ่นที่มีการสั่งสมความรู้ในการอยู่อาศัยร่วมกับธรรมชาติได้อย่างกลมกลืน และมีพัฒนาการสืบเนื่องมาเป็นเวลายาวนานในอดีต เป็นแหล่งศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น อันจะเป็นฐานความรู้และความจริงในการออกแบบและพัฒนา และนักศึกษาสามารถออกแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในฐานะสถาปัตยกรรมทางเลือกร่วมสมัยที่มีรากฐานแห่งภูมิปัญญาท้องถิ่น และสอดคล้องกลมกลืนกับบริบทแวดล้อมในปัจจุบันได้

เกณฑ์และวิธีการวัดผล/กิจกรรมการเรียนรู้

คะแนนเต็ม 100 คะแนน แบ่งเป็น

1. ค้นคว้าทำรายงานรายบุคคลหรือกลุ่ม	30 คะแนน
2. งานออกแบบ (จากการศึกษาภาคสนาม)	40 คะแนน
3. สอบวัดความรู้	20 คะแนน
4. กิจกรรมในชั้นเรียน	10 คะแนน

กิจกรรมประกอบการเรียน เป็นการออกสำรวจภาคสนามโดยนักศึกษาเอง

การส่งงานช้ากว่ากำหนดจะได้ระดับคะแนนเป็น F ในชั้นนั้น และการขาดส่งงานชิ้นใดชิ้นหนึ่งจะปรับตกทั้งวิชา

นักศึกษาต้องเข้าชั้นเรียนอย่างน้อยร้อยละ 80 การเข้าชั้นเรียนช้าเกิน 15 นาทีถือว่าเป็นการขาดเรียนในครั้งนั้น หากขาดเกิน 3 ครั้ง คะแนนกิจกรรมในชั้นเรียนจะเป็นศูนย์ และไม่มีสิทธิ์สอบวัดความรู้

หัวข้อที่สอนวิชา/กิจกรรม

ครั้งที่	วัน/เดือน/ปี	หัวข้อ	กิจกรรม	ผู้สอน
1	31 พ.ค. 2554	ความสำคัญ แนวคิด และปรัชญาในงานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น	บรรยาย (แบ่งกลุ่มรายงาน)	ทรงยศ
2	7 มิ.ย. 2554	กระบวนการทางสังคม และสิ่งแวดล้อมในสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ทัศนศึกษางานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น จ.ร้อยเอ็ด	บรรยายพิเศษ พาน.ศ. ไปดูงานนอก ห้องเรียน	ทรงยศ อาจารย์ ทุกท่าน
3	14 มิ.ย. 2554	การตั้งถิ่นฐานชุมชนและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น	บรรยาย	วารุณี
4	21 มิ.ย. 2554	<u>กรณีศึกษา</u> การตั้งถิ่นฐานและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศเขตหนาว	น.ศ. นำเสนอรายงาน(3) ผู้สอนบรรยาย วิจารณ์	นพดล
5	28 มิ.ย. 2554	<u>กรณีศึกษา</u> การตั้งถิ่นฐานและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศเขตร้อนแห้ง ทะเลทราย	น.ศ. นำเสนอรายงาน(3) ผู้สอนบรรยาย วิจารณ์	นพดล
6	5 ก.ค. 2554	<u>กรณีศึกษา</u> การตั้งถิ่นฐานและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในเอเชีย	น.ศ. นำเสนอรายงาน(3) ผู้สอนบรรยาย วิจารณ์	วารุณี
7	12 ก.ค. 2554	<u>กรณีศึกษา</u> การตั้งถิ่นฐานและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศไทย	น.ศ. นำเสนอรายงาน(3) ผู้สอนบรรยาย วิจารณ์ (แบ่งกลุ่มออกแบบ)	เบญจวรรณ
8	19 ก.ค. 2554	<u>กรณีศึกษา</u> สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น อาคารทางศาสนาในประเทศไทย	น.ศ. นำเสนอรายงาน(3) ผู้สอนบรรยาย วิจารณ์	ทรงยศ
สอบกลางภาค 25-29 ก.ค. 2554				
9	2 ส.ค. 2554	ที่ว่างในสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นไทย	บรรยาย	เบญจวรรณ
10	9 ส.ค. 2554	ที่ว่างในภูมิทัศน์วัฒนธรรมพื้นถิ่นไทย	บรรยาย	เบญจวรรณ
11	16 ส.ค. 2554	ปฏิบัติการออกแบบ 1 วัสดุพื้นถิ่น โครงสร้างและการออกแบบ	น.ศ. นำเสนองานออกแบบ ผู้สอนตรวจแบบร่าง	อาจารย์ ทุกท่าน
12	23 ส.ค. 2554	สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นและการออกแบบร่วมสมัย	บรรยาย	นพดล
13	30 ส.ค. 2554	ปฏิบัติการออกแบบ 2 วัสดุพื้นถิ่น โครงสร้างและการออกแบบ	น.ศ. นำเสนองานออกแบบ ผู้สอนตรวจแบบร่าง	อาจารย์ ทุกท่าน
14	6 ก.ย. 2554	วัสดุและเทคโนโลยีที่เหมาะสม สอบวัดความรู้	บรรยาย สอบวัดความรู้ในชั้นเรียน	วารุณี
15	13 ก.ย. 2554	ปฏิบัติการออกแบบ 3 วัสดุพื้นถิ่น โครงสร้างและการออกแบบ	น.ศ. นำเสนองานออกแบบ ผู้สอนตรวจแบบร่าง	อาจารย์ ทุกท่าน
สอบปลายภาค 19 ก.ย. - 6 ต.ค. 2554 / ส่งแบบจริง 27 ก.ย. 2554/ประเมินผลการเรียนการสอนผ่านเว็บ				

เอกสารประกอบการเรียนการสอน (บางส่วน)

1. จูเลียส เหวิน, **ชนชาติไต สถาปัตยกรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีไตในสิบสองพันนา**, งามพรรณ เวชชาชีวะ แปล, เชียงใหม่ : สุริวงศบุ๊คเซ็นเตอร์, 1994.
2. จัตรีทิพย์ นาดสุภา และพรพิไล เลิศวิชา, **วัฒนธรรมหมู่บ้านไท**, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2537.
3. เฉลียว ปิยะชน, **เรือนกาแล**, เชียงใหม่ : คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2531.
4. **ความหลากหลายของเรือนพื้นถิ่นไทย**, กรุงเทพฯ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2544.
5. มหาวิทยาลัยศิลปากร, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, **การอบรมระยะสั้น สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นศึกษา**, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย, 2546
6. ฤทัย ใจจงรัก, **เรือนไทยเดิม**, กรุงเทพฯ : สยามสมาคม, 2519.
7. ประทีป มาลากุล, ม.ล. **พัฒนาการบ้านของคนไทยในภาคกลาง**, กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
8. วิวัฒน์ เตมียพันธ์, "ความสำคัญของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น", **วารสารอาษา**, พฤศจิกายน 2537, หน้า 43-52.
9. วิวัฒน์ เตมียพันธ์, "เรือนพักอาศัย รูปแบบสำคัญของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น", **วารสารอาษา**, มกราคม 2541, หน้า 53-65.
10. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, **สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น**, กรุงเทพฯ : สถาบัน, 2525.
11. ทรงยศ วีระทวีมาศ และคณะ, **สถาปัตยกรรมสิ่งแวดล้อมในเรือนพื้นถิ่นไท-ลาว ในภาคอีสานของประเทศไทยและในสปป.ลาว**, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2548.
12. สมภพ ภิรมย์, พล.ร.ต., 2459. **บ้านไทยภาคกลาง**, กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2522.
13. ศรีศักร วัลลิโภดม, **เรือนไทย บ้านไทย**, กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, 2545.
14. สมใจ นิมเล็ก, **เรือนเครื่องผูก**, กรุงเทพฯ : คุรุสภา, 2536.
15. สมใจ นิมเล็ก, **สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น : เรือนชาวสวน**, กรุงเทพฯ : ภาควิชาศิลปสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545.
16. ฤทัย ใจจงรัก, **โครงการค้นคว้าวิจัยเรื่องเรือนไทยเดิม**, กรุงเทพฯ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2518.
17. ภิญญา สุวรรณศิริ, **เรือนไทยในชนบท**, [กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.], 2525.
18. ภิญญา สุวรรณศิริ, **เรือนเครื่องสับ**, [กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.], 2525.
19. **เอกลักษณ์ไทยในสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น = Thailand's cultural conservative identity regional architecture**, กรุงเทพฯ : กราฟิคฟอร์แมท (ประเทศไทย), 2540.
20. วีระ อินพันทัง, **เขี้ยวเรือนพื้นบ้านย่านตะวันตก = Vernacular houses in the Western region**, กรุงเทพฯ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545.
21. อรศิริ ปาณินท์, **เรือนค้าขายพื้นถิ่นในชุมชนเมือง**, กรุงเทพฯ : เจ. พีร์น, 2544.
22. อรศิริ ปาณินท์, **เรือนพื้นถิ่นละแวกเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา**, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.
23. อรศิริ ปาณินท์, **บ้านและหมู่บ้านพื้นถิ่น**, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538.
24. อนุวิทย์ เจริญศุกุล และวิวัฒน์ เตมียพันธ์, **เรือนล้านนาไทยและประเพณีการปลูกเรือน**, สมาคมสถาปนิกสยาม, 2521.
25. Bernard Rudofsky) **Architecture without Architects**, London, Academy Edition, 1981.

การสำรวจภาคสนาม ฝึกปฏิบัติการออกแบบ และสอบวัดความรู้

1. วันที่ 7 มิถุนายน 2554 น.ศ. ทุกคนจะต้องไปทัศนศึกษาดูงานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่ จ.ร้อยเอ็ด (กำหนดการละเอียดจะแจ้งให้ทราบภายหลัง) ทั้งนี้ น.ศ. ทุกคนจะต้องส่งกระดาษจดบันทึกการบรรยายภาคสนาม พร้อมทั้งภาพสเก็ตซ์งานสถาปัตยกรรมและภูมิทัศน์วัฒนธรรมพื้นถิ่นทันทีที่กลับถึงคณะฯ (ทั้งนี้ น.ศ. ที่ขาดส่งบันทึกการทัศนศึกษาดูงานจะไม่มีสิทธิ์เข้าสอบวัดความรู้ ในวันที่ 6 กันยายน 2554 โดยจะติดประกาศรายชื่อผู้ไม่มีสิทธิ์สอบให้ทราบในวันที่ 30 สิงหาคม 2554)
2. กำหนดให้ น.ศ. จับกลุ่มกันเองโดยแต่ละกลุ่มมีจำนวน 4-5 คน และใช้วิธีการจับฉลากเพื่อเรียงลำดับกลุ่ม เพื่อทำกิจกรรมงานกลุ่มรวม 2 ชั้น ได้แก่

งานกลุ่มชั้นที่ 1 (30 คะแนน) นำเสนองานหน้าชั้นเรียนและส่งรูปเล่มรายงานในชั้นเรียนครั้งที่ 4-8 โดยแต่ละครั้งจะนำเสนองานจำนวน 3 กลุ่มๆ ละ 15 นาที

โดยบันทึกผลงานเก็บข้อมูลภาคสนามในชุมชนที่ น.ศ. เลือก ประกอบด้วย

1. ซีดีที่บันทึกแผ่นนำเสนอด้วยโปรแกรม powerpoint 2007 จำนวน 1 แผ่น

2. รูปเล่มรายงานขนาด A3 แนวนอน 1 เล่ม โดยกำหนดให้เข้ารูปเล่มแบบห่วงพลาสติกเท่านั้น

(เนื่อหางานจะต้องมี ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน, ผังหมู่บ้าน พร้อมตำแหน่งเรือนตัวอย่างที่เลือกสำรวจ, ผังวัด พร้อมแบบอาคารศาสนสถาน จำนวน 1 หลัง, เรือนสำรวจ 3 หลัง โดยแต่ละหลังประกอบด้วย แพลน รูปด้าน 4 ด้าน รูปตัดตามยาว และตามขวาง ทั้งนี้กำหนดให้ น.ศ. ใช้ลายมือและเขียนแบบสำรวจด้วยมือเท่านั้น (สามารถใช้ภาพถ่ายประกอบเพื่อความสมบูรณ์ได้ตามความจำเป็น) โดยใช้มาตราส่วน 1:50 สำหรับแบบทั่วไป และมาตราส่วนตามความเหมาะสมสำหรับแบบขยายรายละเอียด)

งานกลุ่มชั้นที่ 2 (40 คะแนน) ให้ น.ศ. ใช้ข้อมูลภาคสนามเพื่อวิเคราะห์ จัดทำโปรแกรมการออกแบบ และผลงานออกแบบสถาปัตยกรรมตามความสนใจของกลุ่ม เพื่อนำเสนอและตรวจแบบร่างกับอาจารย์ประจำกลุ่ม โดยแบ่งกลุ่มตรวจแบบร่าง เป็น 2 กลุ่มๆ ละ 10 นาที (สถานที่ตรวจงานแต่ละกลุ่ม จะแจ้งให้ทราบภายหลัง) ดังนี้

กลุ่มเลขคู่ ตรวจกับ ผศ.ดร.นพดล ตั้งสกุล และ ผศ.ดร.วารุณี หวัง

กลุ่มเลขคู่ ตรวจกับ ผศ.ดร.ทรงยศ วีระทวีมาศ และ ผศ.เบญจวรรณ ทัศนีสลพร

(การส่งแบบร่าง กำหนดให้มีขึ้นจำนวน 3 ครั้ง ในการเรียนครั้งที่ 11, 13 และ 15 ซึ่งแต่ละครั้งมีคะแนน 5 คะแนนรวมเป็น 15 คะแนน)

แบบจริง กำหนดส่ง ในวันที่ 27 กันยายน 2554 โดย น.ศ. จะติดผลงานทั้งหมดในห้องตรวจให้เสร็จก่อนเวลา 9.30 น. และอาจารย์ทั้งหมดจะทำการตรวจเอง โดยไม่มีการนำเสนองานด้วยปากเปล่า คิดเป็นคะแนน 25 คะแนน ผลงานการออกแบบที่สมบูรณ์ ประกอบด้วย แผ่นสรุปการวิเคราะห์และจัดทำโปรแกรม 2 แผ่น ผังบริเวณ (แบบ layout plan) แพลนทุกชั้น แพลนหลังคา รูปด้าน 4 ด้าน รูปตัดตามยาวและตามขวาง แบบขยายรายละเอียดอย่างน้อย 5 จุด หุ่นจำลองโครงสร้าง 1 ชั้น หุ่นจำลองเหมือนจริง 1 ชั้น ทั้งนี้มาตราส่วนตามความเหมาะสมกับโครงการแต่ละกลุ่ม และผลงานทั้งหมดอยู่ในกระดาษร้อยปอนด์ขนาด 1 imp แนวตั้ง ไม่จำกัดจำนวนแผ่น และไม่อนุญาตให้ใช้คอมพิวเตอร์ในทุกชั้นตอน

3. การสอบวัดความรู้ (20 คะแนน) จัดขึ้นในชั้นเรียนครั้งที่ 14 วันที่ 6 กันยายน 2554 หลังจบการบรรยาย โดยข้อสอบมีจำนวน 1-2 ข้อ ใช้เวลา 30-60 นาที โดยอนุญาตให้ น.ศ. เปิดตำราดูได้ ทั้งนี้การให้คะแนนจะตรวจโดยอาจารย์ทั้งหมด

หมายเหตุ หากมีการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขการเรียนการสอนใดๆ ก็ตาม จะติดประกาศให้ทราบหน้าห้องพัก อาจารย์บริเวณหน้าห้องบรรยาย 1 โดยประกาศที่ถูกต้องและเชื่อถือได้จะมีลายมือชื่อของอาจารย์ในวิชากำกับ